Dede Korkut Hikâyeleri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Dede Korkut Hikâyeleri**, Oğuz Türklerinin hayatını, inançlarını ve mücadelelerini anlatan, bir ön söz ve hikâyelerden oluşan eserdir. Türkler arasında uzun süre sözlü olarak anlatılmış, XV. yüzyılın sonlarında yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir.
- Hikâyelerin her birine **boy**, manzum bölümlere **soylama** denir. Anlatım **nazım-nesir karışıktır**. Hikâyelerde Oğuzların dış düşmanlarla, olağanüstü güçlerle (Tepegöz gibi) ve kendi aralarındaki çatışmalar anlatılır.
- **Dede Korkut**, Oğuz'un bilgesi ve ozanıdır; boyların sonunda gelir, hikâyeyi düzenler (boy boylar, soy soylar) ve **dua** ederek bitirir. Hikâyelerin ortak kişileri arasında Bayındır Han, Salur Kazan gibi Oğuz beyleri vardır.
- Eser, **destan döneminden halk hikâyesine geçişin** ürünüdür: Destanlardaki olağanüstülük ve kahramanlık sürer; öte yandan İslami unsurlar, yerleşik hayata geçişin izleri ve daha gerçekçi olaylar da görülür.
- Hikâyelerde misafirperverlik, yiğitlik, vatan ve aile sevgisi, anne-babaya saygı, kadının toplumdaki saygın yeri gibi değerler öne çıkar. Tekrarlar, kalıp sözler, sıfat zincirleri ve seslenmeler anlatımın belirgin özellikleridir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Boşlukları doldurunuz.

a) Dede Korkut Hikâyeleri'nde her bir hikâyeye ..... adı verilir.

b) Hikâyelerdeki manzum bölümlere ..... denir.

c) Hikâyelerde adı geçen Türk boyu ..... Türkleridir.

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

( ) Dede Korkut Hikâyeleri, yazıya geçirilmeden önce sözlü olarak anlatılmıştır.

( ) Hikâyeler yalnızca nazımla yazılmıştır.

( ) Dede Korkut, Oğuzların bilge kişisi ve ozanıdır.

( ) Hikâyelerin sonunda genellikle bir dua bölümü bulunur.

3 Dede Korkut Hikâyeleri'nin yazıya geçirildiği tahmin edilen dönem aşağıdakilerden hangisidir?

A) VIII. yüzyıl

B) XI. yüzyıl

C) XIX. yüzyılın sonları

D) XX. yüzyılın başları

E) XV. yüzyılın sonları

4 Dede Korkut Hikâyeleri'nin anlatım biçimiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Tamamı aruz ölçüsüyle yazılmıştır.
B) Nazım ve nesir iç içe kullanılmıştır.
C) Tamamı düzyazıdır; hiç manzum bölüm yoktur.
D) Mektup biçiminde yazılmıştır.
E) Tiyatro metni gibi yalnızca diyaloglardan oluşur.

5 Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki kahramanları olaylarla eşleştiriniz.

a) Basat b) Deli Dumrul c) Boğaç Han

1. Azrail'e meydan okur.
2. Bir boğayı yenerek adını kazanır.
3. Tepegöz'ü öldürür.

6 "Dede Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı: 'Yurdun şen olsun, ocağın sönmesin; yolun açık, atın yorulmasın; dar gününde Tanrı seni yalnız koymasın.' dedi."
Bu parçada Dede Korkut'un hikâyelerdeki hangi görevi yansıtılmıştır?

A) Hikâyeyi bitirip dinleyiciler için dua etmek
B) Düşman ordusuna komutanlık etmek
C) Hikâyenin başında kahramanı tanıtmak
D) Bayındır Han'a karşı savaşmak
E) Olağanüstü bir varlığa dönüşmek

7 Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türk edebiyatındaki yeri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Tanzimat Dönemi'nde yazılmış ilk romandır.
B) Divan edebiyatının ilk mesnevisidir.
C) Destan döneminden halk hikâyesine geçiş dönemini yansıtır.
D) Servetifünun Dönemi'nin hikâyelerindendir.
E) Cumhuriyet Dönemi'nde derlenmiş bir şiir kitabıdır.

8 Dede Korkut Hikâyeleri'nde öne çıkan **üç değeri** yazınız.

9 "Kara dağlar başında kar erimez,
Kara gözlü yiğidin sözü dönmez.
Ak sakallı babası yola bakar,
Oğul gelmez, gönül durmaz, ocak yanar."
Bu dizeler Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki hangi bölüm türüne benzetilerek yazılmıştır?

A) Mukaddime B) Tekerleme C) Nakarat D) Soylama E) Makale

10 Dede Korkut Hikâyeleri'nde Oğuz toplumunda **kadının** yeri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Kadınlar hiçbir hikâyede yer almaz.
B) Kadınların toplumsal hayata katılması yasaktır.
C) Kadınlar toplumda saygın bir yere sahiptir; ata biner, ok atar, ailesinin yanında mücadele eder.
D) Kadınlar yalnızca olağanüstü varlıklar olarak anlatılır.
E) Kadınlar hikâyelerde yalnızca düşman olarak görünür.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Ala sabah erkenden kalkıp kara atını eğerleyen yiğit, kalın Oğuz'un yurduna yol tuttu. Yedi gün yedi gece yürüdü, yedi dağ aştı. Sekizinci gün bir pınar başına vardı; pınarın başında bir koca kurt oturmuş, yol gözlüyordu. Kurt dile geldi: 'Hey yiğit, aradığın yurt şu dağın ardındadır.' dedi."
Bu parçada Dede Korkut Hikâyeleri'nin üslubunu yansıtan aşağıdaki özelliklerden hangisi **yoktur**?

A) Yedi sayısının tekrarıyla oluşan kalıp ifadeler
B) Konuşan kurt gibi olağanüstü bir unsur
C) Sıfatlarla zenginleştirilmiş anlatım (ala sabah, kara at)
D) Oğuz yurdu gibi millî bir mekân unsuru
E) Olayın kesin tarihiyle birlikte gerçekçi bir şehirde geçmesi

12 "Ala sabah erkenden kalkıp kara atını eğerleyen yiğit, kalın Oğuz'un yurduna yol tuttu. Yedi gün yedi gece yürüdü, yedi dağ aştı. Sekizinci gün bir pınar başına vardı; pınarın başında bir koca kurt oturmuş, yol gözlüyordu. Kurt dile geldi: 'Hey yiğit, aradığın yurt şu dağın ardındadır.' dedi."
Bu parçada Dede Korkut Hikâyeleri'nin **destan** özelliklerini sürdürdüğünü gösteren **iki** unsur yazınız.

13 Dede Korkut Hikâyeleri'nin **halk hikâyesine** yaklaşan yönü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Olayların destanlara göre daha gerçekçi ve günlük hayata yakın olması
B) Olağanüstü varlıkların hiç yer almaması
C) Aruz ölçüsüyle yazılması
D) Yazarının belli olması
E) Batı edebiyatı etkisinde yazılması

14 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

( ) Hikâyelerde İslami unsurlar da görülür.
( ) Hikâyelerde Oğuzların birbirleriyle yaşadığı çatışmalar da anlatılır.
( ) Hikâyelerde kalıp sözlere ve tekrarlara hiç yer verilmez.
( ) Bayındır Han, hikâyelerde adı geçen Oğuz hükümdarıdır.

15 Dede Korkut Hikâyeleri'nde sık görülen "ala sabah", "kara dağ", "ak sakallı" gibi kalıplaşmış sıfatlı söyleyişlerin kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hikâyelerin Farsçadan çevrilmesi
B) Hikâyelerin uzun süre sözlü gelenekte anlatılması
C) Hikâyelerin gazete için yazılması
D) Hikâyelerin roman tekniğiyle kurgulanması
E) Hikâyelerin divan şairlerince kaleme alınması

16 "Kara dağlar başında kar erimez,
Kara gözlü yiğidin sözü dönmez.
Ak sakallı babası yola bakar,
Oğul gelmez, gönül durmaz, ocak yanar."
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi **yoktur**?

A) Renk sözcükleriyle oluşturulmuş sıfatlar
B) Tekrar
C) Baba-oğul ilişkisine dair bir duygu
D) Aruz ölçüsü
E) Kafiye

17 Dede Korkut Hikâyeleri ile Oğuz Kağan Destanı'nı **iki** yönden karşılaştırınız (bir benzerlik, bir farklılık).

18 "Dede Korkut Hikâyeleri'nde bir beyin misafirlerini ağırlaması uzun uzun anlatılır; sofralar kurulur, yemekler yenir, ozanlar kopuz çalar."
Bu açıklamadan Oğuz toplumuyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Oğuzlar yalnızca savaşla uğraşmıştır.
B) Oğuzlarda müzik yasaktır.
C) Misafirperverlik ve şölen geleneği toplumda önemli bir yere sahiptir.
D) Oğuzlar yerleşik hayata hiç geçmemiştir.
E) Oğuz beyleri misafir kabul etmezdi.

19 Aşağıdakilerden hangisi Dede Korkut Hikâyeleri'nde **sözlü kültürün izi** olarak gösterilemez?

A) Kalıp sözlerin ve tekrarların çokluğu
B) Hikâyelerin tek bir yazar tarafından roman olarak kurgulanması
C) Dinleyiciye seslenmeler
D) Ozanın hikâye sonunda dua etmesi
E) Uzun sıfat zincirleriyle kahramanların tanıtılması

20 "Dede Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı: 'Yurdun şen olsun, ocağın sönmesin; yolun açık, atın yorulmasın; dar gününde Tanrı seni yalnız koymasın.' dedi."
Bu dua bölümündeki dileklerden hareketle Oğuz toplumunun **önem verdiği iki değeri** yazınız.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Dede Korkut Hikâyeleri'nde kahramanlar hâlâ at üstünde, hâlâ kılıç kuşanmıştır; ama artık yaylaları, kışlakları, çadırlarının yanında kurulmuş düzenli obaları vardır. Kahraman savaşa giderken Tanrı'ya dua eder, dönüşte ailesiyle kavuşur."
Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hikâyelerde savaş hiç anlatılmaz.
B) Oğuzlar tamamen şehir hayatına geçmiştir.
C) Hikâyelerin kahramanları yalnızca ozanlardır.
D) Hikâyelerde eski destan kültürü ile yeni yaşam ve inanç biçimleri bir arada görülür.
E) Hikâyelerde aile kavramı yer almaz.

22 I. Olağanüstü olay ve varlıklara yer verilmesi
II. İslami inançların izlerinin görülmesi
III. Nazım ve nesrin birlikte kullanılması
IV. Kahramanların Oğuz beyleri olması
Yukarıdakilerden hangileri Dede Korkut Hikâyeleri'ni **İslamiyet öncesi destanlardan** ayıran özelliklerdir?

A) II ve III B) I ve II C) I ve IV D) III ve IV E) I, II ve IV

23 Aşağıdaki eser–dönem eşleştirmelerinden hangisi Dede Korkut Hikâyeleri'nin konumunu **doğru** gösterir?

A) Tanzimat Dönemi'nde Batı etkisiyle yazılmış bir roman
B) Divan edebiyatına ait aruzlu bir mesnevi
C) Millî Edebiyat Dönemi'nde yazılmış bir hikâye kitabı
D) Göktürklerin taşa kazınmış bir yazıtı
E) Sözlü gelenekten gelen, İslamiyet'in kabulünden sonra yazıya geçirilmiş anonim halk edebiyatı ürünü

24 "Dede Korkut'un boyların sonunda gelip hikâyeyi 'boylaması, soylaması' anlatıcı ile dinleyici arasında bir köprü kurar. Böylece anlatılan olay yalnızca bir kahramanın serüveni olmaktan çıkar, ..."
Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) tek bir kişinin gizli günlüğüne dönüşür.
B) bütün topluluğa ders ve dua olarak sunulan ortak bir hatıraya dönüşür.
C) tarihî belgelerle kanıtlanmış bir rapora dönüşür.
D) yabancı bir dile çevrilmiş bir esere dönüşür.
E) yalnızca eğlence için anlatılan bir fıkraya dönüşür.

25 Dede Korkut Hikâyeleri'nde **abartma** ve **tekrar**ın anlatıma katkısını birer örnek vererek açıklayınız (örneklerinizi kendiniz oluşturabilirsiniz).

26 Aşağıdakilerden hangisi Dede Korkut Hikâyeleri'nin günümüzde de okunmaya ve sahnelenmeye devam etmesinin nedenlerinden biri **olamaz**?

A) İşlediği değerlerin evrensel olması
B) Güçlü ve unutulmaz kahramanlara sahip olması
C) Olayların günümüz şehir hayatını birebir anlatması
D) Olay örgüsünün sahneye uyarlanmaya elverişli olması
E) Millî kültürü yansıtması

27 "Tepegöz'ün tek gözlü, devasa bir varlık olarak anlatılması; kahramanın onu gücüyle değil, zekâsıyla yenmesi" durumu Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki hangi özelliklere örnek gösterilebilir?

A) Gerçekçi mekân betimlemesi ve tarih bilgisi
B) Aşk teması ve kavuşma
C) Tasavvufi düşünce ve mesnevi biçimi
D) Hiciv ve alaylı anlatım
E) Olağanüstü varlıklar ve aklın güce üstünlüğü

28 Aşağıdakilerden hangisi hem Dede Korkut Hikâyeleri'nde hem de mesnevilerde görülen **ortak** bir özelliktir?

A) Aruz ölçüsüyle yazılmaları
B) Anonim olmaları
C) Soylama adı verilen bölümlerin bulunması
D) Olay çevresinde gelişen, anlatmaya bağlı metinler olmaları
E) Her beytin kendi içinde kafiyeli olması

29 "Ala sabah erkenden kalkıp kara atını eğerleyen yiğit, kalın Oğuz'un yurduna yol tuttu. Yedi gün yedi gece yürüdü, yedi dağ aştı. Sekizinci gün bir pınar başına vardı; pınarın başında bir koca kurt oturmuş, yol gözlüyordu. Kurt dile geldi: 'Hey yiğit, aradığın yurt şu dağın ardındadır.' dedi."
Bu parçanın dil ve anlatım özellikleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Bilimsel terimlerle öğretici bir anlatım oluşturulmuştur.
B) Olaylar zaman sırasına göre anlatılmıştır.
C) Sayı tekrarlarıyla ahenk sağlanmıştır.
D) Olağanüstü bir varlığa konuşma yeteneği verilmiştir.
E) Anlatıcı üçüncü kişi ağzından anlatmıştır.

30 Dede Korkut Hikâyeleri'nden bir boyu bugün sahneye uyarlayacak olsaydınız, eserin hangi **iki** özelliğini mutlaka korumak isterdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**